

Hristologia Apocalipsei Sfântului Ioan

Ioniță Radu-Mihai-Pencu

Facultatea de Teologie din Sibiu

I. Imaginea lui Hristos în Apocalipsă

1. Hristos – *Alfa și Omega, începutul și sfârșitul*

În Apocalipsa Sfântului Ioan, Hristos Se descoperă drept *Alfa și Omega, Cel dintâi și Cel de pe urmă, începutul și sfârșitul* (Εγώ εἰμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠ, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος.) (Apoc. 1,8; 22,13), titluri care exprimă în mod direct dumnezeirea și veșnicia Sa. Folosirea primei și ultimei litere a alfabetului grec are un profund caracter simbolic, indicând faptul că întreaga existență își are originea și împlinirea în Hristos. El nu este doar un personaj central al revelației apocaliptice, ci Domnul absolut al timpului, al istoriei și al creației. Prin aceste denumiri, Sfântul Ioan arată că Hristos transcende limitele omenești și participă deplin la ființa dumnezeiască a Tatălui. Astfel, Apocalipsa afirmă în mod clar credința Bisericii primare în dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu și în lucrarea Sa veșnică în lume.¹

Titlul *Alfa și Omega* evidențiază și rolul lui Hristos în desfășurarea istoriei mântuirii. În perspectiva Sfântului Ioan, istoria omenirii nu este lipsită de sens și nici dominată definitiv de rău, ci se află sub conducerea lui Hristos Cel Înviat. Domnul profesor Daniel Mihoc afirmă că Apocalipsa prezintă o viziune profund hristocentrică asupra istoriei, în care Hristos este atât Revelatorul planului divin, cât și Împlinitorul acestuia.² Toate evenimentele descrise în carte, luptele, persecuțiile, judecățile și biruința finală, converg spre manifestarea deplină a Împărăției lui Dumnezeu. În acest sens, Hristos este începutul creației celei noi și scopul final al întregii existențe, iar credincioșii sunt chemați să participe la această restaurare universală prin comuniunea cu El.

Comentând acest verset, Sfântul Andrei al Cezareei arată că prin *Alfa* este prezentat Hristos ca început și creator al tuturor lucrurilor, iar prin *Omega* se descoperă ca Judecător și Împlinitor al

¹ Daniel Mihoc, *Apocalipsa Sfântului Ioan. Introducere, traducere și comentariu*, vol. I, Editura Astra Museum, Sibiu, 2015, p. 7-8.

² Daniel Mihoc, *History unveiled: Theological perspectives from St John's Revelation*, în *HTS Theologiese Studies/Theological Studies*, 79(1), 2023, p. 1-2.

istoriei, Cel care va da plată fiecăruia după faptele lui.³ Această imagine subliniază faptul că Hristos există din veșnicie împreună cu Tatăl și rămâne fără sfârșit, fiind *Cel ce este și Cel ce era și Cel ce vine*.⁴ În același timp, titlul are și o puternică dimensiune eshatologică, deoarece întreaga istorie a lumii se îndreaptă spre împlinirea în Hristos și spre instaurarea definitivă a Împărăției lui Dumnezeu. Comentariile patristice asupra Apocalipsei insistă asupra faptului că victoria finală asupra răului și a morții aparține lui Hristos, *Care a fost mort și iată este viu în vecii vecilor și ține cheile morții și ale iadului*.⁵ Imaginea lui Hristos ca Alfa și Omega sintetizează întreaga perspectivă hristologică a Apocalipsei: El este începutul creației, centrul istoriei și scopul final al existenței umane. De asemenea, imaginea lui Hristos ca *Cel dintâi și Cel de pe urmă* transmite ideea biruinței Sale definitive asupra morții și a răului. În contextul persecuțiilor prin care treceau creștinii din primele veacuri, aceste cuvinte aveau un puternic rol de întărire spirituală și de mângâiere. Hristos este Cel Care a trecut prin moarte și a înviat, devenind Stăpânul vieții și al istoriei. Arhimandritul Athanasie Mitilinaios subliniază faptul că întreaga Apocalipsă este dominată de tema luptei dintre Împărăția lui Dumnezeu și puterile întunericului, însă victoria finală aparține lui Hristos și Bisericii Sale.⁶ Numele *Alfa și Omega* nu exprimă doar eternitatea Fiului, ci și autoritatea Sa absolută asupra lumii și asupra destinului omului.

În același timp, această imagine are și o profundă dimensiune eshatologică. Hristos este începutul vieții celei noi inaugurată prin Întrupare și Înviere, dar și sfârșitul spre care se îndreaptă întreaga creație. Biserica trăiește permanent în așteptarea revenirii Sale glorioase, exprimată prin rugăciunea: *Vino, Doamne Iisuse!* (Ἐρχου, Κύριε Ἰησοῦ.) (Apoc. 22, 20).⁷ În Apocalipsă, Hristos apare ca Judecător, Împărat și Mire al Bisericii, Cel Care va aduce restaurarea definitivă a lumii și comuniunea veșnică dintre Dumnezeu și oameni. Astfel, titlul *Alfa și Omega* sintetizează întreaga hristologie apocaliptică, arătând că Hristos este originea, centrul și împlinirea întregii creații și a întregii istorii a mântuirii.

³ Sfântul Andrei al Cezareei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, în *Tâlcuire la Apocalipsa Sfântului Ioan*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1991, p. 16.

⁴ *Ibidem*, p. 14-15.

⁵ *Ibidem*, p. 18-19.

⁶ Athanasie Mitilinaios, *Omilii la Cartea Apocalipsei*, vol. I, Editura Egumenița, 2019, p. 19-20.

⁷ *Ibidem*, p. 20.

2. Hristos – Mielul jertfit și biruitor

Imaginea lui Hristos ca *Miel junghiat* constituie centrul hristologiei din Apocalipsa Sfântului Ioan și una dintre cele mai profunde reprezentări simbolice ale Noului Testament. În capitolul al cincilea al Apocalipsei, Sfântul Ioan Îl vede pe Hristos *ca înjunghiat* (Apoc. 5,6), dar viu și slăvit, stând în mijlocul tronului dumnezeiesc. Imaginea aceasta unește în mod paradoxal suferința și biruința, moartea și viața, arătând că victoria lui Hristos asupra răului s-a realizat prin jertfa Crucii. Domnul profesor Daniel Mihoc subliniază faptul că simbolul Mielului reprezintă cheia întregii istorii a mântuirii, deoarece Hristos devine Domnul istoriei prin moartea și Învierea Sa.⁸ Jertfa Sa nu este un act de slăbiciune, ci manifestarea supremă a iubirii divine și începutul biruinței definitive asupra păcatului și a morții.

În același timp, imaginea Mielului trimite direct la tradiția veterotestamentară a mielului pascal și la profeția lui Isaia despre Robul lui Dumnezeu (Ebed-Iahve) care Se aduce pe Sine jertfă pentru păcatele lumii (Isaia 53). Sfântul Ioan dezvoltă această imagine într-o perspectivă eshatologică, arătând că sângele Mielului răscumpără oameni *din orice seminție și limbă și popor și neam* (Apoc. 5,9). Hristos este Mielul care Se jertfește pentru viața lumii, dar și Împăratul biruitor Care deschide cartea pecetluită a istoriei. Arhimandritul Athanasie Mitilinaios afirmă că întreaga Apocalipsă descrie lupta continuă dintre Biserică și puterile răului, însă biruința finală aparține Mielului, deoarece prin Cruce Hristos a zdrobit puterea diavolului și a morții.⁹ Astfel, jertfa Mielului devine temelia speranței creștine și izvorul puterii spirituale a Bisericii.

Dimensiunea biruitoare a Mielului se manifestă deplin în perspectiva eshatologică a Apocalipsei. Hristos nu rămâne doar Mielul jertfit, ci Se revelează și ca Judecător și Împărat al lumii, Cel Care va instaura definitiv Împărăția lui Dumnezeu. Credincioșii sunt chemați să participe la această biruință prin credință, răbdare și mărturisire, urmând modelul jertfelnic al lui Hristos. Apocalipsa arată că adevărata victorie nu se realizează prin forță lumească, ci prin fidelitate față de Dumnezeu și prin participare la jertfa Mielului.¹⁰ De aceea, imaginea lui Hristos ca *Miel jertfit și biruitor* sintetizează întreaga teologie a Apocalipsei: iubirea jertfelnică a lui

⁸ Daniel Mihoc, „History unveiled: Theological perspectives from St John's Revelation”, p. 2.

⁹ Athanasie Mitilinaios, *Omilia la Cartea Apocalipsei*, vol. I, Editura Egumenița, 2019, p. 17-20.

¹⁰ Daniel Mihoc, *History unveiled: Theological perspectives from St John's Revelation*, p. 1-2

Dumnezeu conduce istoria către triumful final al vieții, al adevărului și al comuniunii veșnice cu El.

II. Lucrarea mântuitoare a lui Hristos în Apocalipsă

1. Hristos Judecător al lumii

O altă temă importantă a Apocalipsei Sfântului Ioan este aceea a lui Hristos ca Judecător al lumii, Cel Care va aduce la împlinire dreptatea divină la sfârșitul istoriei. Imaginea judecății universale ocupă un loc esențial în viziunea eshatologică a Sfântului Ioan, mai ales în descrierea tronului alb și a deschiderii cărților (Apoc. 20, 11-15). Hristos apare ca Judecător drept și atotputernic, înaintea Căruia întreaga omenire va da socoteală pentru faptele sale. Judecata nu este prezentată ca un act arbitrar, ci ca manifestarea adevărului și a dreptății lui Dumnezeu asupra lumii. Domnul profesor Daniel Mihoc subliniază faptul că Apocalipsa descoperă sensul profund al istoriei, arătând că răul și nedreptatea nu vor avea ultimul cuvânt, deoarece Hristos conduce întreaga creație spre restaurarea finală și spre triumful binelui.¹¹

Judecata universală exprimă totodată sfințenia și dreptatea dumnezeiască. În fața lui Hristos Judecătorul, toate faptele oamenilor sunt descoperite, iar fiecare primește răsplata potrivit vieții sale. În Apocalipsă, dreptatea divină este strâns legată de adevăr și fidelitate, deoarece Dumnezeu nu judecă după aparențe, ci după realitatea inimii omului. Arhimandritul Athanasie Mitilinaios arată că una din temele centrale ale Apocalipsei este lupta dintre Împărăția lui Dumnezeu și puterile răului, iar judecata finală reprezintă momentul în care această confruntare se încheie prin victoria definitivă a lui Hristos.¹² În acest sens, dreptatea divină nu înseamnă doar pedeapsă pentru rău, ci și eliberarea creației de păcat, corupție și moarte. Judecata devine, în acest sens, un act de restaurare și de reafirmare a ordinii dumnezeiești în univers. Totodată, imaginea lui Hristos Judecătorul are și o dimensiune pastorală și mântuitoare. Pentru credincioși, judecata finală nu este doar motiv de teamă, ci și izvor de speranță și mângâiere, deoarece ea înseamnă biruința definitivă a adevărului și a dreptății lui Dumnezeu. Biserica trăiește în așteptarea revenirii lui Hristos, păstrând credința că răul nu va domina pentru totdeauna lumea. Apocalipsa evidențiază faptul că Hristos, Care va judeca lumea, este Același Care S-a jertfit pentru mântuirea oamenilor.¹³

¹¹ *Ibidem*.

¹² Athanasie Mitilinaios, *op. cit.*, p. 19-20.

¹³ *Ibidem*, p. 18-20.

Prin urmare, dreptatea divină este inseparabilă de iubirea și mila lui Dumnezeu, iar judecata finală reprezintă împlinirea planului dumnezeiesc de restaurare a creației și de instaurare veșnică a Împărăției Sale.

2. Hristos și Biserica

Relația dintre Hristos și Biserică reprezintă una dintre ideile fundamentale ale revelației apocaliptice. Biserica este prezentată ca Trup al lui Hristos, comunitatea celor credincioși care participă la lucrarea Sa mântuitoare și care rămân uniți cu El în mijlocul încercărilor și persecuțiilor lumii. Încă din primele capitole ale Apocalipsei, Hristos Se adresează celor șapte Biserici din Asia Mică, arătând că El este prezent permanent în viața comunităților creștine, cunoscând atât virtuțile, cât și slăbiciunile lor. Imaginea lui Hristos care umblă *în mijlocul celor șapte sfeșnice de aur* (ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν) (Apoc. 1, 13) simbolizează purtarea Sa de grijă față de Biserică și comuniunea neîntreruptă dintre El și credincioși.¹⁴ Scrisorile către cele șapte Biserici evidențiază rolul lui Hristos de învățător, păstor și judecător al comunității creștine. El îndeamnă la pocăință, statornicie și fidelitate, chemând Biserica să rămână credincioasă în fața ispitelor și a persecuțiilor.

Relația dintre Hristos și Biserică este prezentată în Apocalipsă și prin imaginea Mirelui și a Miresei. Hristos apare ca Mirele ceresc, iar Biserica drept Mireasa pregătită pentru nunta eshatologică a Mielului (Apoc. 19, 7-9). Această imagine exprimă comuniunea deplină de iubire dintre Dumnezeu și oameni, care se va împlini desăvârșit în Împărăția cerurilor. Arhimandritul Athanasie Mitilinaios arată că întreaga Apocalipsă descrie drumul Bisericii prin istorie către această întâlnire finală cu Hristos, în ciuda tuturor încercărilor și atacurilor venite din partea răului.¹⁵ Astfel, Biserica este prezentată ca spațiul mântuirii și al comuniunii cu Hristos, iar scopul ultim al existenței creștine este unirea deplină și veșnică cu Mirele dumnezeiesc.

III. Simbolurile hristologice în Apocalipsa Sfântului Ioan

În Apocalipsa Sfântului Ioan, simbolurile hristologice au o importanță fundamentală și au rolul de a evidenția identitatea divino-umană a lui Hristos, lucrarea Sa mântuitoare și biruința Sa asupra răului. Limbajul simbolic specific Apocalipsei nu urmărește doar descrierea unor realități

¹⁴ Athanasie Mitilinaios, *op.cit.*, p. 19-20.

¹⁵ Athanasie Mitilinaios, *op.cit.*, p. 18-20.

viitoare, ci exprimarea unor adevăruri teologice profunde despre Persoana și activitatea lui Hristos în istoria mântuirii. Una dintre cele mai importante imagini este aceea a lui Hristos ca *Alfa și Omega, Cel dintâi și Cel de pe urmă* (Apoc. 1, 8; 22, 13), simbol care exprimă eternitatea și dumnezeirea Sa. Prin aceste titluri, Sfântul Ioan arată că Hristos este începutul și împlinirea întregii creații, Domnul istoriei și centrul revelației divine.¹⁶

Un alt simbol hristologic fundamental este imaginea Mielului junghiat și biruitor. Hristos apare în Apocalipsă drept *Mielul înjunghiat* (ἀρνίον ἐσφαγμένον) (Apoc. 5, 6), Care prin jertfa Sa răscumpără lumea și deschide cartea pecetluită a istoriei. Simbolul Mielului unește într-un mod profund jertfa, iubirea și biruința, arătând că adevărata putere a lui Dumnezeu se manifestă prin sacrificiu și smerenie. Domnul profesor Daniel Mihoc afirmă că întreaga perspectivă a Apocalipsei este una hristocentrică, iar victoria asupra răului devine posibilă prin sângele Mielului și prin participarea credincioșilor la această biruință.¹⁷ Imaginea aceasta are rădăcini în mielul pascal veterotestamentar și în profeția lui Isaia despre Robul suferind, însă în Apocalipsă capătă o dimensiune cosmică și eshatologică, Hristos fiind prezentat ca Împărat și Judecător al lumii.

De asemenea, Apocalipsa utilizează și alte simboluri hristologice cu o profundă semnificație teologică. Hristos este descris ca Fiul Omului îmbrăcat în veșminte luminoase, având ochii *ca para focului și glasul ca vuietul apelor multe* (Apoc. 1, 13-15), imagini care exprimă slava, autoritatea și puterea Sa dumnezeiască. Totodată, El apare ca Mire al Bisericii, simbol al comuniunii desăvârșite dintre Dumnezeu și oameni în Împărăția cerească. Arhimandritul Athanasie Mitilinaios arată că toate aceste imagini simbolice descriu lupta dintre Hristos și puterile răului, precum și victoria finală a Împărăției lui Dumnezeu.¹⁸ Prin urmare, simbolurile hristologice din Apocalipsă nu au doar un rol literar sau profetic, ci constituie expresia unei teologii profunde a mântuirii, în care Hristos este revelat ca Domn al istoriei, Mântuitor al lumii și Împărat veșnic al creației.

¹⁶ Daniel Mihoc, *Apocalipsa Sfântului Ioan. Introducere, traducere și comentariu*, vol. I, Editura Astra Museum, Sibiu, 2015, p. 7-8.

¹⁷ Daniel Mihoc, *History unveiled: Theological perspectives from St John's Revelation*, în *HTS Theologiese Studies/Theological Studies*, 79(1), 2023, p. 1-2.

¹⁸ Athanasie Mitilinaios, *op.cit.*, p. 17-20.

Concluzii

În Apocalipsa Sfântului Ioan, hristologia ocupă un loc fundamental, întreaga revelație fiind centrată asupra Persoanei și lucrării lui Hristos. Cartea Îl prezintă pe Mântuitorul atât în dimensiunea Sa dumnezeiască și veșnică *Ἐγώ εἰμι τὸ Ἀλφα καὶ τὸ Ὠ* (Apoc. 1,8) cât și în lucrarea Sa mântuitoare realizată prin jertfă, moarte și Înviere. Simbolurile hristologice precum Mielul înjunghiat, Fiul Omului, Judecătorul lumii sau Mirele Bisericii descoperă bogăția teologică a Apocalipsei și evidențiază faptul că Hristos este centrul istoriei mântuirii și Domnul întregii creații. Prin toate aceste imagini, Sfântul Ioan transmite credincioșilor certitudinea biruinței definitive a lui Hristos asupra păcatului, răului și morții.

Lucrarea mântuitoare a lui Hristos se manifestă permanent în viața Bisericii, pe care El o călăuzește și o întărește în mijlocul încercărilor lumii. Scrisorile către cele șapte Biserici arată prezența continuă a lui Hristos *ἐν μέσῳ τῶν ἐπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν* (Apoc. 1, 13), subliniind comuniunea neîntreruptă dintre El și credincioși. În același timp, imaginea lui Hristos Judecătorul evidențiază dreptatea divină și responsabilitatea omului înaintea lui Dumnezeu. Judecata finală nu este prezentată doar ca pedeapsă a răului, ci și ca restaurare a creației și instaurare definitivă a Împărăției lui Dumnezeu. Astfel, Apocalipsa oferă o perspectivă profundă asupra sensului istoriei și asupra destinului final al omului în comuniune cu Dumnezeu. Dimensiunea eshatologică a hristologiei apocaliptice conduce spre împlinirea deplină a planului dumnezeiesc în noua creație și în Ierusalimul ceresc. A doua venire a lui Hristos reprezintă momentul biruinței finale asupra Antihristului, a păcatului și a morții, dar și începutul vieții veșnice în comuniune cu Dumnezeu. Ultimul mesaj al Apocalipsei *Ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ* (Apoc. 22, 20) exprimă speranța și așteptarea permanentă a Bisericii pentru revenirea Mirelui ceresc. Prin urmare, hristologia Apocalipsei Sfântului Ioan nu are doar un caracter profetic și simbolic, ci constituie o mărturie profundă despre iubirea, puterea și slava lui Hristos, Care conduce istoria lumii spre împlinirea finală în Împărăția lui Dumnezeu.